

Жұматай Ғабит Бекенұлы

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР ТЕОРИЯСЫ

Оқу құралы

Алматы
2012

*Құрметті ұстазым
Абайжан Мұхамбетқұлына
шағын тілекпен
Өзге
20.10.12*

УДК 822.513.124
ББК 86

*әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті жанындағы
ҚР БЖҒМ жоғары және жоғары білім беруден кейінгі Республикалық
оқу-әдістемелік Кеңесінің гуманитарлық
және жаратылыстану мамандықтары бойынша оқу-әдістемелік секциясы басып
шығаруға ұсынған (2012 ж. 8 маусымдағы мәжілісінің № 2 хаттамасы)*

Рецензенттер:

*тарих ғылымдарының докторы, профессор Мұқаметхан Нәбижан
(әл-Фараби атындағы ҚазҰУ) -
тарих ғылымдарының докторы Камалов А.К.
(«Туран» университетінің профессоры)
тарих ғылымдарының кандидаты Уәскенов Е.М.
(Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ доценті)*

Жұматай Ғ.Б.
Ж 69 Халықаралық қатынастар теориясы: Оқу құралы. – Алматы, 2012. – 360 б.

ISBN 978-601-210-185-1

Оқу құралының құрылымы мен мазмұны 05В020200 – «Халықаралық қатынастар» мамандығы білім беру стандарты талаптарына сәйкес келеді. Оны болашақ ғылыми зерттеулерге ғылыми және әдістемелік негіз ретінде халықаралық қатынастар, аймақтану, тарих және өзге де мамандықтар бойынша оқитын студенттер, магистрлер және оқытушылар пайдалана алады. Халықаралық қатынастардың теориялық тұстарынан білім беру бағдарламасына және арнайы курстарда қосымша құрал бола алады.

Оқу құралы халықаралық қатынастар, аймақтану, тарих мамандықтары бойынша жоғары оқу орындарына және халықаралық қатынастардың теориялық мәселелерін оқитын гуманитарлық мамандықтар студенттеріне ұсынылады.

УДК 822.513.124
ББК 86

ISBN 978-601-210-185-1

© Жұматай Ғ.Б., 2012
© “Өнер” ЖШС, 2012

КІРІСПЕ

«Халықаралық қатынастар теориясы» оқу құралы 05В020200 – «Халықаралық қатынастар» мамандығы бойынша дайындалған. Халықаралық қатынастар теориясы сыртқы саясат пен әлемдік саясаттың теориялық мәселелерін зерттеуге бағытталған. Халықаралық қатынастар негізінен сыртқы саясат пен дипломатия тарихы, халықаралық құқық, әлемдік экономика, әскери стратегия және өзге де ғылыми пәндердің құрамдас бөлігі.

Мәні мен формасы жағынан халықаралық қатынастар аса күрделі құбылыс саналады. Ол мемлекеттердің сыртқы саясатымен шектелмей қоғамдық өмірдің барлық саласын қамтиды. Миграциялық процестер, туризм, мәдени қатынастар, экономикалық байланыстар секілді трансұлттық факторлар әлемдік саяси сахнада айрықша рөл ойнайды. Оның үстіне ХХ ғасырдың соңында халықаралық қатынастардың дамуы қырғи-қабақ соғысының аяқталуы мен биполярлы әлемнің ыдырауы, сонымен қатар жаһандану процесінің нәтижесінде шапшаң дамып, ауқымы кеңейіп түсті.

Халықаралық қатынастар ішкі және сыртқы саясат, дипломатия, сыртқы экономикалық, саяси, әлеуметтік, мәдени, әскери, сауда байланыстары мен ынтымақтастық, халықаралық қатынастар мен халықаралық құқықтың субъектілері – суверенді мемлекеттер жүйесі, олардың арасындағы өзара жалпы қарым-қатынастар, суверенді мемлекеттерден бөлек халықаралық қатынастар мен әлемдік саясаттың өзге де акторлары (халықаралық үкіметаралық ұйымдар, халықаралық үкіметтік емес ұйымдар, трансұлттық корпорациялар мен банктер, әскери-саяси одақтар мен блоктар, қоғамдық қозғалыстар, индивидтер т.с.с.), соғыс, бейбітшілік, дағдарыс, жанжал, интеграция, дезинтеграция, қақтығыс, өзара тәуелділік, күш факторы, күш тепе-теңдігі, жаһандану секілді халықаралық саясаттың феномендерімен етене тығыз байланысып жатыр.

Әлемдік саяси сахнада орын алып жатқан осы күрделі үрдістер мен құбылыстарды бүгінгі күні «Халықаралық қаты-